Valiokunnan lausunto TrVL 1/2015 vp– E 28/2015 vp

Tarkastusvaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: Euroopan vakausmekanismin (EVM) vuoden 2014 vuosikertomus ja tilintarkastuslautakunnan kertomus ja Euroopan rahoitusvakausvälineen (ERVV) vuoden 2014 tilinpäätös, johdon kertomus ja tilintarkastajan kertomus

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: Euroopan vakausmekanismin (EVM) vuoden 2014 vuosikertomus ja tilintarkastuslautakunnan kertomus ja Euroopan rahoitusvakausvälineen (ERVV) vuoden 2014 tilinpäätös, johdon kertomus ja tilintarkastajan kertomus (E 28/2015 vp): Asia on saapunut tarkastusvaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- vanhempi finanssisihteeri Jussi Lindgrén, valtiovarainministeriö
- johtava finanssipolitiikan tarkastaja Meri Virolainen, valtiontalouden tarkastusvirasto, eduskunta
- johtava neuvonantaja Jarmo Kontulainen, Suomen Pankki
- professori Vesa Kanniainen.

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Eduskunnan tarkastusvaliokunta on lausunnoissaan valtiovarainvaliokunnalle (TrVL 5/2012 vp — HE 34/2012 vp) ja suurelle valiokunnalle (TrVL 2/2012 vp — E 1/2012 vp) käsitellyt mm. Euroopan rahoitusvakausvälineen (ERVV) ja Euroopan vakausmekanismin (EVM) vuosikertomusten ja tilinpäätösten käsittelyä eduskunnassa. Eduskunnan tarkastusvaliokunta on mietinnössään (TrVM 2/2013 vp) pitänyt tarpeellisena, että eduskunta saa käsiteltäväkseen EVM:n vuosikertomuksen sekä EVM:n tilintarkastuslautakunnan vuotuisen kertomuksen mahdollisimman pian niiden julkistamisen jälkeen. Valiokunta on pitänyt tarpeellisena vastaavan menettelyn soveltamista myös ERVV:n osalta.

Valmis
5.0

Valiokunnan lausunto TrVL 1/2015 vp

EVM:n hallintoneuvoston vuosikokous hyväksyi 18.6.2015 EVM:n vuosikertomuksen tilinpäätöksineen varainhoitovuodelta 2014. Lisäksi ERVV:n yhtiökokous hyväksyi 25.6.2015 ERVV:n tilinpäätöksen, johdon kertomuksen ja tilintarkastajan kertomuksen varainhoitovuodelta 2014.

Valtioneuvoston kanta

Suomella ei ole huomautettavaa EVM:n vuosikertomuksen osalta. Asiakirja on laadittu ammattimaisesti ja sen sisältämä tilinpäätös EVM-sopimuksen ja EU-lainsäädännön mukaisesti. Lisäksi sekä ulkoiset tilintarkastajat että EVM:n tilintarkastuslautakunta arvioivat EVM:n tilinpäätöksen olevan todenmukainen. Vastaavasti myöskään ERVV:n vuosikertomuksen osalta ei Suomella ole huomautettavaa.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Tarkastusvaliokunta on mietinnössään Eduskunnan tiedonsaanti Euroopan rahoitusvakausjärjestelyistä (TrVM 2/2013 vp) pitänyt tarpeellisena, että eduskunta saa käsiteltäväkseen EVM:n vuosikertomuksen sekä EVM:n tilintarkastuslautakunnan vuotuisen kertomuksen mahdollisimman pian niiden julkistamisen jälkeen. Valiokunta on pitänyt tarpeellisena vastaavan menettelyn soveltamista myös ERVV:n osalta. Valiokunnan mukaan Euroopan vakausmekanismeja koskevat asiat ovat valtiontaloudellisesti merkittäviä Suomelle. Tähän mennessä valiokunta on antanut suurelle valiokunnalle lausunnon EVM:n ja ERVV:n vuosikertomuksesta ja tilinpäätöksestä vuosilta 2012 ja 2013 (TrVL 5/2013 vp ja TrVL 3/2014 vp).

Valiokunta pitää hyvänä menettelyä, jossa EVM:n ja ERVV:n vuosikertomusten ja tilinpäätösten käsittelyn yhteydessä valiokunta saa myös laajemman kokonaiskuvan ja katsauksen euroalueen vakauttamiseen ja rahastojen vakauteen sekä kriisinhoitoon liittyvistä riskeistä. Valiokunta on jo aiemmin kiinnittänyt huomiota EKP:n ja keskuspankkijärjestelmän yhä merkittävämpään rooliin finanssi- ja velkakriisin hoidossa. Kokonaiskuvan saamista ja riskien arviointia vaikeuttaa se, että EKP:n ja Suomen Pankin toiminnasta raportoiminen tapahtuu eri kanavia pitkin kuin valtioneuvoston vastuulla oleva raportointi vakauttamisjärjestelyistä. Valiokunta kiinnittää samalla huomiota EKP:n julkisen ulkoisen tarkastuksen puutteisiin.

Valiokunta pitää hyödyllisenä valtiovarainministeriössä tehtyä taloudellisten riskien arviointia ja skenaariotyötä, jossa on selvitetty mm. valtion taloudellisia kokonaisvastuita ja riskejä sekä arvioitu Euroopan talous- ja rahaliiton kehittämistarpeita. Eduskunta on omassa kannanotossaan edellyttänyt, että hallitus edelleen vahvistaa ja selkeyttää tavoitteenasettelua euroalueen tulevaisuudesta ja sen vaihtoehdoista ja niiden sisältämistä riskeistä sekä tavoitteenasettelua koskevan kokonaiskuvan antamista eduskunnalle. Tähän kokonaisuuteen kuuluvat myös Euroopan keskuspankkijärjestelmän kautta syntyvät riskit ja vastuut (TrVM 2/2013 vp).

Valiokunta katsoo, että valtiovarainministeriön tulee finanssipolitiikan raportoinnissa käsitellä nykyistä enemmän eurokriisin kokonaisuutta koskevia tietoja, joihin kuuluvat myös eurojärjestelmään sisältyvät riskit ja vastuut. Eduskunnan päätöksenteon tarpeisiin on perusteltua saada nykyistä selkeämpi kokonaiskuva päätettävästä asiasta, eri vaihtoehdoista ja riskeistä sekä olennaisimmista vaikutuksista. Lisävaikeutena Suomen kokonaisvastuiden ja -riskien hahmottamiselle

on se, että Euroopan keskuspankin (EKP) kautta tulevia välillisiä vastuita ei mikään taho Suomessa yhdistä Suomen valtion vastuisiin. Valiokunta pitää edelleen tarpeellisena kehittää ja ottaa käyttöön menettelyitä, joiden avulla rahoitusvakautta turvaavia toimia voidaan arvioida ja käsitellä nykyistä laajempana kokonaisuutena. Valiokunta kiinnittää tältä osin huomiota mm. valtion kokonaistaseen puutteisiin.

Tarkastusvaliokunnan mietinnön mukaisesti valtioneuvosto raportoi eduskunnalle myös keskeisistä eurojärjestelmään (EKP ja euroalueen kansalliset keskuspankit) liittyvistä riskeistä. Eurojärjestelmän rahapoliittisista operaatioista aiheutuvista riskeistä vastataan eurojärjestelmän sisällä pääosin yhteisesti pääoma-avaimen suhteessa. Suomen Pankin pääoma-avain on noin 1,785 prosenttia.

Kokonaiskuvan saamiseksi valiokunta on kuullut EVM:n ja ERVV:n vuosikertomuksen ohella mm. Kreikan uuden lainaohjelman vaikutuksista ja riskeistä Suomen valtiontalouteen sekä eurojärjestelmän rahapoliittisista operaatioista aiheutuvista riskeistä, erityisesti käynnissä olevasta laajennetusta arvopaperien osto-ohjelmasta, joka sisältää myös julkisen sektorin velkapaperien osto-ohjelman. EKP ja kansalliset keskuspankit ostavat arvopapereita noin 60 miljardin euron arvosta kuukausittain ainakin vuoden 2016 syyskuuhun saakka. Suomen Pankin vastuista ja riskeistä raportoidaan ajantasaisesti Eduskunnan pankkivaltuustolle. Suomen Pankin vuosikertomuksen mukaan varaukset ja pääoma riittävät kattamaan sijoitustoiminnasta aiheutuvat ja rahapoliittisten toimien tunnistetut riskit.

Edellä mainittujen riskien lisäksi valiokunta kiinnittää huomiota TARGET2-maksujärjestelmän sisältämiin riskeihin. TARGET2-järjestelmän kautta toteutetaan eurojärjestelmän rahapolitiikan operaatiot, ja keskeiset maksu- ja selvitysjärjestelmät siirtävät katteensa sitä käyttäen. EKP:lla on eurojärjestelmän osana ja maksujärjestelmän keskusvastapuolena merkittäviä saatavia eurojärjestelmän sisällä. TARGET2-maksujärjestelmään liittyvät saamiset muodostavat riskin EKP:lle vain siinä tapauksessa, jos jokin keskuspankki irtautuisi eurojärjestelmästä. Mikäli jokin euromaa, esimerkiksi Kreikka ja siten Kreikan keskuspankki, irtautuisi eurojärjestelmästä, Suomen Pankin pääoma-avaimella huomioitu laskennallinen osuus EKP:n kautta olisi suuruusluokaltaan noin 2 miljardia euroa huomioiden, että EKP:n nettosaatava Kreikan keskuspankista on noin 100 miljardia euroa.

Kreikan osalta valiokunta kiinnittää lisäksi huomiota Kreikan lainaehtoihin ja korkojen määräytymiseen:

— Kahdenvälisen lainan korko on 3 kk:n euribor lisättynä 0,5 %:n marginaalilla. Useat euromaat joutuivat itse hankkimaan markkinoilta lainaa huomattavasti korkeammalla korolla (esim. Slovenia ja Espanja noin 7—8 %:n korolla) lainatakseen sen Kreikalle selvästi alhaisemmalla korolla. Laina-aikaa on pidennetty asteittain nykyiseen 30 vuoteen. Lyhennysvapaa-aika on 10 vuotta. Kreikka maksaa kahdenvälisestä lainasta korkoja noin 300 miljoonaa euroa vuodessa.
— ERVV-lainan korko vastaa ERVV:n varainhankinnan kustannusta (marginaali on 0 %), joka on tällä hetkellä noin 1,7 %. Lainan painotettu keskimaturiteetti on 31,1 vuotta. Lyhennysvapaa-aika on 10 vuotta, lyhennykset alkavat vuonna 2022. ERVV-lainan koronmaksua on myös lykätty 10 vuodella, jolta ajalta kertyneet korot pääomitetaan. Mahdollinen velkojen

uudelleenjärjestely voi nostaa Suomen takausvastuita (esimerkiksi korkojen pääomittaminen jo sovittujen lisäksi).
— IMF-lainojen ehdot ovat aina IMF:n yleisten sääntöjen mukaiset eivätkä ole uudelleenjärjestettävissä. IMF-lainojen korko on IMF:n käyttämä viitekorko lisättynä marginaalilla, jonka suuruus on 3 % kolmelta ensimmäiseltä vuodelta ja sen jälkeen 4 %.
— EVM-lainoissa korko on marginaali 0,1 %-yks. + EVM-varainhankinnan kustannus. Etuoikeutetun velkojan asema on ilmaistu pelkästään EVM-valtiosopimuksen johdantolausekkeissa, koska kyseessä on "poliittinen yhteisymmärrys" EVM:n omistajien kesken. Sitä ei siis ole Kreikan ja EVM:n välisissä juridisissa lainasopimuksissa. Uusi Kreikalle myönnetty rahoitustukiohjelma kasvattaa EVM:n antolainausta merkittävästi (ohjelman koko enintään 86 miljardia euroa).

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Tarkastusvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 13.10.2015

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Eero Heinäluoma sd
varapuheenjohtaja Olavi Ala-Nissilä kesk
jäsen Maarit Feldt-Ranta sd
jäsen Arja Juvonen ps
jäsen Esko Kiviranta kesk
jäsen Eero Lehti kok
jäsen Krista Mikkonen vihr
jäsen Mika Raatikainen ps
jäsen Päivi Räsänen kd
jäsen Tapani Tölli kesk.

Valiokunnan sihteereinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Nora Grönholm
valiokuntaneuvos Matti Salminen.